

Orfeusz w lesie

KRZYSZTOF KAMIL BACZYŃSKI

Orfeusz¹ w lesie

POEMAT

I. ZAMYŚL

On jak wygłos dwustrunny zestroił
miłość pieśni i miłość niewiasty.
Teraz ucho ciszą leśną poił,
kiedy w strumień wstępował liściasty.

Prawą ręką gałęzie odgarniał,
lewą ręką lirę tulił drżącą,
gdy nad głową zbudzona ptaszarnia
trzeptała chmurą świegocącą.

A on ptakom i sobie się modlił,
a modlitwa go do tej zbliżała,
co mu była poczęciem melodii,
które spełniał na lirze jej ciała.

Jeszcze cienia jej nawet nie podszedł,
już pod dłonią piskłę śpiewu poczynał
i milczeniem śpiących brzoź warkocze
w Eurydyki płowe włosy zaklinał.

Miłość

2. WAHANIE

Skądże ten uśmiech na usta się przybłąkał?
«Przywróćcie — mówił — do życia tę piosenkę,
co zmarła we mnie». Wtedy na jego rękę
dźwięczną kropelką stoczyła się biedronka.

«Wiem: to jest tkliwość. Lecz ona nie wystarczy.
Bo więcej trzeba, by śmierć śpiewaniem uwieść:
na skalach dzikich muzyczne gniazdo uwić,
by wywieść śpiew od trwogi ludzkiej starszy».

Poezja, Śmierć

I wzrok przygasły utonął w własnym cieniu.
«Oddajcie — mówił — tę moc, co tylko ona
obudzić mogła». Wtedy jak uskrzydłona
drapieżność siadł mu jastrząb na ramieniu.

¹ *Orfeusz* (mit. gr.) — poeta tracki, który potrafił poruszyć za pomocą swej muzyki nawet rzeczy nieożywione. Kiedy zmarła jego żona Eurydyka, udał się do podziemi i tak oczarował Hadesa, że uwolnił on Eurydykę pod warunkiem, że Orfeusz nie odwróci się, dopóki nie wyjdą na ziemię. Kiedy już mieli postawić swe stopy na ziemi, Orfeusz odwrócił się i Eurydyka natychmiast zniknęła. Ogromny żal Orfeusza po powtórnej stracie żony tak rozwścieczył trackie kobiety, że w czasie jednej z orgii z okazji bachanaliów rozerwały go na strzępy. [przypis edytorski]

«Wiem: to są szpony, które się rychło stępią,
lecz skalnej kory niezdolne nigdy przebić.
Nie taką drogę trzeba mi pieśnią przebyć,
by łzami osnuć Jej źrenicę sępią».

I w leśną ciszę wszeptywał się: «Przestrzeni,
jakże cię struną, co krwawić śmie, ogarnę?»
I załkał cicho. I jak jagody czarne
łzy dojrzewały w puszystych mchów zieleni.

3. PŁACZ

Zwierzę

Jak zmierzch szare — zlatywały się wilki,
błędnym wyciem wypełniając las,
u nóg jego czołgały się: «Zmilknij,
czemu łzami odzwierzęcasz nas?»

Jak świt chyże — przybiegały jelenie,
jak sen ciepłe — lasiły się sarny
i błagały: «Zmiłuj się, przenies
ból i w siebie z powrotem go wgarnij».

Przypelzały zielone zaskronce,
obwijały mu ręce jak pień:
«Kto ty jesteś, że tak jasny jak słońce
plączesz łzami czarnymi jak cień».

Lecz zadziwił się Orfeusz, gdy w górze
roześmiała się wierzba płacząca:
«Jakże, wieszczu, żalem chcesz nas urzec,
skoro płacz twój nie roztkliwia, lecz wstrząsa?»

4. WSTYD

Poezja, Cierpienie

I zapadł w siebie gwiazdą, która boli,
bo go smuciła siła własnej pieśni,
jakże niecelna — myślał — że pozwolił
łzom nazbyt ludzkim w grom się ucieleśnić.
Płacz ma być płaczem — myślał — a łzy łzami,
a pieśń — wysnutą spod serca muzyką —
lecz jak ją wysnuć i gdzie nieść? Wtem zamilkł,
bo jego lira łkała:

«Euridyko²!

Ten, co się z tobą zestrzajał, jak z struną
łączy się liry melodyjne drewno,
z krawędzi śpiewu w własny mrok się zsunął.
Jak po obczyźnie stopą brnąc niepewną,
błąka się w sobie, ocienia żałobą,
nie żał po tobie, lecz smutek nad sobą...»

Więc się zawstydził Orfeusz, a mgły
coraz to gęściej liśćmi szeleszcząc,
na twarz mu kładły swe wilgotne sny.
A on nie wiedział, czy to deszcz, czy łzy.

²*Euridyka* (mit. gr.) — ukochana żona Orfeusza, wielkiego poety i śpiewaka, który po śmierci żony poszedł po nią do krainy umarłych. [przypis edytorski]

I tylko jeż przez mokre biegnąc mchy,
zbierał na kolce srebrne jabłka deszczu.

5. ZMAGANIE

Pod tym dębem, pod stuletnim, wśród gałęzi skrył się,
a deszcz pierzchnął, siedmiobarwnym łukiem nad nim wzbił się.
Ledwie okiem w nim utonął, w barwnej brodząc nucie,
błady błękit tęczę wchłonął, dąb zawołał: «Zbudź się.
Czas na ciebie, czeka lira, nowej pieśni głodna,
wdrąż się w ziemię, bij o niebo, serca przepał do dna.
Ze mną, boski Orfeuszu, zmierz muzyczną siłę,
mnie pokonasz — śmierć przemożesz³, którą zwyciężyłem.
Popatrz: uschnie młoda łoza⁴, runie smukła jodła,
patrz: topole śmierć podcięła, ale mnie nie zmogła.
W niebo śpiewem rosnę, w ziemię korzeniami wrastam,
me milczenie jest strumieniem, a ma pieśń liściasta!»

Więc Orfeusz chwycił lirę rozmodloną dłonią,
strunę trącił, już obłoki przebudzone dzwonią.
Jeszcze głosu nie wydobyl, już na wargi drżące,
jak na liście, promieniście wbiega młode słońce.
I pieśń począł.

Wrył się w ziemię takim jasnym tonem,
że wleciały ponad drzewa krety uskrzydłone,
że strumienie, co pod ziemią ciemno się poczęły,
nad brzegami, co je więżą, w lirę się wygięły.
Wzniósł się w górę, ręką jeno⁵ ciężar strun odmierzał,
a już wiatrem swego głosu w żółędzie uderzał,
a żółędzie melodyjnie trącając się wzajem,
rozdzwoniły włosy wierzby nad leśnym ruczajem,
a w tych włosach smutek nagły wylął się tak cicho,
że nie będąc jeszcze szeptem, szeptał: «Euridyko...»
Jeno woda pochwyciła to czule wezwanie,
a już w kwiaty je wkropiła na leśnej polanie,
a tam trawy zielonawe w korzenie wszęptały
i już drzewa jej imieniem szumieć poczynały.
Targnął strunę, bo nie szeptem śmierć miał głuchą przemóc,
lecz wołaniem tak wysokim, jak gwiazda nad ziemią:
«Chcecie? Rozpacz wam wyśpiewam: płomieniste góry
rosną we mnie, burza wraza w ziemię kły wichury.
Chcecie? Błyskawicą chłostam, serca gryzę gromem,
w rękę piorun mam i rozpacz w oku nieruchomem,
a ta rozpacz w gniew urasta, a ten gniew jest burzą
przeciw tobie, której kształty czarno się marmurzą».

Już nie słowem, ale głosem w twardą korę nieba
tłukł Orfeusz, aż sypnęła ciężkich gwiazd ulewa...
Wtedy przerwał, bowiem uczuł, że mu głos uwięźnie
w niebie drżącym jeszcze...

Ale dąb milczał potężniej.

Muzyka

³przemóc (daw.) — przewyciężyć, pokonać. [przypis edytorski]

⁴łoza — wierzbowe zarośla. [przypis edytorski]

⁵jeno (daw.) — tylko. [przypis edytorski]

6. PORAŻKA

«Eurydyko, porażka jest słodka.
Chwała tobie, któryś mnie zwyciężył!»

Mijał strumień. Trzcina wiała wiotka.
Las się kończył i zaczynał księżyc.

A te skały, co wyrosły ostre,
zdały mu się czułym zapewnieniem.

A tę noc obejmował jak siostrę,
nazywał najczulszym imieniem.

I przemierzał strunami śpiącemi
oddalenie nie objęte słowem,
i jak klucz do zamkniętych podziemi
niósł na wargach milczenie dębowe.

Cisza

9–10 luty 1942

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z [Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur](#).

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na [Licencji Wolnej Sztuki 1.3](#). Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w [Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur](#). Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/baczyński-orfeusz-w-lesie>

Tekst opracowany na podstawie: Krzysztof Kamil Baczyński, Poezje, wybór K. Wyka, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1977.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez fundację Nowoczesna Polska.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Maciej Rajski, Paweł Koziół.

Publikację wsparli i wsparły: Katarzyna Wałichnowska, Tomasz Kolinko, zby, srocza, Piotr Skirski, animal, Jan Marcinkiewicz, Sławomir Czarnecki, Joanna Stępień, Alkina, Daga, Justyna Sławik, 10, Beata i Gabrysia Wcisło, Agnieszka Bielawska.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).